

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Благун Н.М.

*доктор педагогічних наук, професор,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Процеси модернізації українського суспільства складні, напружені та непередбачувані, вимагають відповідних змін у системі освіти, зокрема удосконалення управління якістю діяльності загальноосвітніх навчальних закладів як основної ланки у процесі формування особистості – громадянина України.

Вагомий внесок у процес модернізації управління галуззю освіти та ЗНЗ в Україні зроблено багатьма вітчизняними вченими (В.І. Бондар, С.У. Гончаренко, Л.І. Даниленко, Ю.І. Мальований, І.П. Підласий, І.Г. Осадчий, О.Я. Савченко, Н.М. Островерхова, С.О. Сисоєва та ін.). На розвиток вітчизняної науки та освіти спрямована праця потужного корпусу дійсних членів Національної академії педагогічних наук України на чолі з її Президентом В.Г. Кременем.

З огляду на це автор розглядає дві найважливіші тенденції, які суттєво впливають на розвиток держави і суспільства [1].

Перша тенденція зумовлена тим, що світ дедалі більше переходить до науково-інформаційних технологій, застосування яких, у свою чергу, призводить до таких важливих наслідків: 1) розвиток людини, особистості як ніколи раніше стає показником рівня прогресу кожної країни; 2) розвиток індивідуальності набуває статусу головного важеля подальшого розвитку будь-якої країни.

Друга тенденція – це тенденція глобалізації, яка означає, що конкурентність, змагальність, суперництво націй, країн, держав набуває глобального, загальнопланетарного характеру й охоплює буквально всі сфери життя.

Окреслені тенденції неможливі без радикальної гуманізації та демократизації освіти, створення на цих засадах цілісної комплексної системи освіти, а також без підготовки людини, здатної до ефективної життєдіяльності у XXI столітті. З-поміж інших напрямів реформування освіти є її інтеграція в європейський і світовий освітянський простір. Для

цього необхідно утвердити в суспільстві розуміння абсолютної пріоритетності названих сфер та забезпечити їх фактично.

Стратегічна мета модернізації освіти полягає також у переведенні матеріально-технічної бази навчального процесу на сучасний рівень. Модернізація освіти передбачає обов'язкове здійснення мовного прориву в освіті, а згодом і в українському суспільстві загалом. Йдеться про забезпечення знання державної мови.

Вагомим внеском у розвиток освітньої системи в країні, її соціального спрямування є розкриття соціокультурних функцій в контексті вимог ХХІ ст.:

- освіта – це один із найоптимальніших і найінтенсивніших способів входження людини у світ науки та культури;

- освіта проявляє себе як практика соціалізації та наступності поколінь;

- освіта є механізмом формування суспільного і духовного життя людини і галуззю масового духовного виробництва;

- у процесі навчання і виховання людина засвоює соціокультурні норми, які мають культурно-історичне значення;

- освіта здійснює функцію розвитку регіональних систем і національних традицій;

- освіта є тим соціальним інститутом, через який передаються і реалізуються базові культурні цінності та цілі розвитку суспільства;

- освіта виступає активним прискорювачем культурних змін і перетворень у суспільному житті і в окремій людині [2, с. 53-56].

Кінцевим результатом (продуктом) системи освіти в цілому та її освітніх субсистем є соціально розвинена особистість, яка приносить користь суспільству і здатна забезпечити власні духовні та матеріальні потреби, при цьому оптимально реалізує власний потенціал [3]. З огляду на це важливим є визначення показників, за якими оцінюється соціальний розвиток особистості. У цьому плані слід розрізняти їхній статичний і динамічний характер. Нами, наприклад, вивчався стан сформованості рис соціально спрямованої особистості за наявними показниками соціально-психологічних та прагматичних рис особистості, тобто її статичний потенціал. Правомірно також розглядати показники соціального розвитку особи у динамічному ракурсі, а саме: соціальні знання, вербальна сфера, інтерактивна сфера, сфера оцінних і самооцінних відносин, мотиваційна сфера.

Соціальні знання показують міру орієнтованості дитини в навколишньому світі (соціальне оточення, середовище мешкання, часове орієнтування, географічна, політична, економічна орієнтація та ін.).

Вербальна сфера розкриває здатність дитини до самостійної активності у сфері мовного висловлювання (володіння формами мовного

висловлювання, уміння вступати в діалог, дотримання етикетних форм спілкування з людьми тощо).

Інтегративна сфера розкривається через уміння особистості самостійно організувати взаємодію з іншими людьми і підкорятися груповим нормам, дотримуватися ієрархічних відносин тощо.

Сфера оцінних і самооцінних відносин визначає специфіку ставлення до себе і до інших людей (глобальна оцінка себе і самооцінка за окремими показниками, глобальна оцінка однолітків, уміння порівняти себе і однолітків, себе і певний персонаж тощо).

Мотиваційна сфера, що розкриває усвідомлене бажання дитини йти до школи, бути у новій для себе ролі, здійснювати нову діяльність у специфічних формах спілкування і взаємодії з людьми (привабливість школи, учнівської атрибутики, надання у певних аспектах переваги вчителю перед батьками, наявність внутрішньої позиції школяра тощо) [2, с. 113-116].

«Забезпечення соціального розвитку дітей за цими показниками дозволить сучасній школі вийти на новий рівень задоволення суспільних потреб у формуванні громадянина України», – робить висновок В.Г. Кремень [2, с. 117].

Школа, як одна із важливих складових системи освіти в цілому – це демократичний громадсько-суспільний, навчально-виховний заклад, який забезпечує громадянам середню освіту. Провідною метою його функціонування є створення умов для розумового, морального та фізичного розвитку учнів, розкриття їх здібностей, формування гуманістичного світогляду, творчого мислення, озброєння учнів системою знань про природу, суспільство в цілому, людину та її працю. Його основна мета – виховання особистості, здатної творчо брати участь у перебудові суспільства і забезпечити власні матеріальні та духовні потреби.

Список використаних джерел:

1. Благун Н.М. Проблеми управління загальноосвітнім навчальним закладом як соціально-педагогічною системою / Н.М. Благун // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В.І. Євдокимова і проф. О.М. Микитюка; Харк. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. – Вип. 43. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2014. – С. 18-29.
2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с. – Бібліогр.: с. 431.
3. Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Ефективність управління загальноосвітньою школою: соціально-педагогічний аспект: Наукове видання / Н.М. Островерхова, Л.І. Даниленко. – К.: Вид-во «Школяр», 1996. – 301 с.